

## Els últims contes de Víctor Català

*Sortegem 3 exemplars del llibre que reuneix els darrers relats que va escriure l'escriptora*

Víctor Català (1873-1966) va escriure els seus últims contes quan tenia 80 anys. En plena dictadura van veure la llum *Vida mòlta* (1950) i *Jubileu* (1951). Ara s'han aplegat a *Tots els contes 1* (<http://www.clubeditor.cat/ca/lilibre/tots-els-contes-1>), el primer dels quatre volums en què Club Editor recollirà tota la narrativa breu de l'escriptora. El segon volum, amb els reculls d'entre guerres (*Contrallums*, 1930, i *La Mare Balena*, 1920), sortirà la tardor del 2018. El tercer, amb els reculls de principi de segle (*Drames rurals*, *Omrívoles*, *Caires vius*) i el quart, que aplegarà *Mosaic*, es publicaran el 2019.

Els contes reunits en aquest primer volum els va escriure en temps de desnazificació a tot Europa, també en territori franquista: el règim havia de renunciar a certes brutalitats i va autoritzar la publicació d'algun llibre català, amb comptagotes i a condició que fos del tot inofensiu. Com podien sospitar d'una venerable autora supervivent del segle XIX que encara firmava amb pseudònim masculí?

Us regalem l'arrencada d'un dels contes que hi trobem: *Lenín*, i, de cara a Sant Jordi, **en sortegem 3 exemplars. Per participar-hi només cal enviar un mail, abans del 20 d'abril, dient que us interessa a [participacatorze@gmail.com](mailto:participacatorze@gmail.com)**



Caterina Albert, 1923. Foto cedida per Club Editor

Barcelona, 1 gener de 1949, dotze del matí

Sempre, ja de petit petit, havia estat lo mateix; una salvatgina, un pur ésser de naturalesa verge. Els seus, tothora en peu de sorpresa fresca, no podien endevinar a qui havia tret, ja que, ni física ni espiritualment, se retirava a cap de la nissaga, en tot lo que els abastava la memòria.

El pare, a vegades, un si és no és capficat, tot guaitant-se'l, rumiava per la seva barretina: ?Sinó que jo sé de cert que ella és una dona de bé, pensaria que me l'ha fregida...? I l'avi, fent-se càrrec dels dubtes inconfessats de son fill i gratant-se el clatell amb parsimònia, considerava el problema des d'un altre punt de vista i solia murmurar a baixa veu, però quan l'orella de l'altre podia captar-ho: ?Tot són volers de Déu, en aquest món... Jo, una vegada, vaig sembrar llavor de nap i me va sortir una estesa d'herbes estranyes, que ni vaig entendre de quina llei eren... Una altra vegada, la dona va posar a la lloca una dotzena d'ous, tots de gallina negra, i van sortir tres pollets blancs com un glop de llet... I, si bé se considera, res té d'estrany, això, si és cert lo que diuen, que tots venim d'allí mateix, d'Adam i Eva, que eren els primers de tots. I el que passa amb els homes devia passar també amb les plantes i els animalets... També ells devien tenir els seus adams i eves... i, amb els anys, si en deuen haver tingudes de *descendències* de tota mena!...?

Per la seva banda, la pobra mare, que no era donada a filosofies rinxolades, sinó que tenia molt ferm els peus a terra, se desesperava amb aquell marrec girat del revés, que contradeïa sense parar els seus instints de persona neta, ordenada i polida; i es lamentava innocentment de l'anomalia amb què havia d'enfrontar-se a cada punt: ?Mireu, serà la meva mort, aquesta santa criatura! No sé d'on ha sortit!... Sinó que no es poden fer mals pensaments, diria que la llevadora me'l va canviar en nàixer!...?

El fet, doncs, era el fet, el pinyol de la cosa; o sigui que tothom el sentia un foraster en la pròpia llar, un quelcom sobreposat, que embrassava, que gairebé feia nosa, com si topessin i retopessin amb ell seguidament. I lo que passava amb els de dins passava amb els de fora, car els veïns no podien veure'l ni en pintura perquè els perseguia els gats, els esquivava les gallines, s'havia empescat una fona i amb ella matava els pollets que se li posaven a tret... De més a més, embrutava... amb lo que fos, les parets tot just emblanquinades de les cases... fins un dia apedregà amb la seva eina rudimentària l'aparador de casa l'adroguer, fent-los a miques la meitat de la vidriera, lo que li valgué, an ell, una pallissa fenomenal del pare i an aquest, arborat de quimera, l'haver de pagar els danys i perjudicis... Un altre dia va beure tot l'oli de la llàntia del Santíssim i malmeté la caixeta de les ànimes, perfurtar-ne els cèntims que hi havia dins, amb lo que el senyor rector posà el crit al cel; finalment, amb el ganxo del bastó de l'avi, estirà la crossa d'una vella mig baldada que passava davant de casa seva i la féu caure com un sac, amb lo que s'esgalabrà tota la cara i es trencà un turmell...

Aleshores sí que la cridòria fou general i es llançà la idea de que *no hi era tot* o de que estava esperitat i constituïa un veritable perill pel poble, per lo que *calia prendre alguna providència*.

?Sembla impossible que hagi sortit de can Clau, una gent tan assentada, aquest dimoni de l'infern! Només pensa sempre en quina en farà... ?deïen uns i altres, indignats.

Mes, no; la veritat era que ell *no ho pensava*, quina en faria; no feia més que obeir els impulsos

repentins que l'atiaven i amb la mateixa impassibilitat que duia a cap les seves malifetes en rebia el càstig corresponent. Si li donaven una bufetada, mirava de gairell i es gratava senzillament la galta, com si l'hagués picat un rantell; i si l'esbroncaven o el maleïen, no feia aires d'oir-ho, talment com si es tractés d'un altre i no d'ell.

Els seus estaven desesperats i ja no sabien com eixir d'aquell mal camí; però el vailet, quan menys s'ho esperaven, s'encarregà, inconscientment, de traure'ls-en amb una sobtada i nova proesa del seu repertori.

Certa vetlla en què n'havia feta alguna de crespà, va arribar-li a les orelles lo que, en el cambró de l'oli, deia a baixa veu, i amb insistència pacientment persuasiva, el pobre pare a la seva muller, que plorava a raig fet:

?Resigna't, Quitèria... Val més això que no pas que li passi pel cap quelcom que no tingui adob, te l'agafin i, al capdavant, te li hagin de donar garrot... Ja ho veus; ho hem provat tot per posar-hi esmena i res n'hem tret. Si està aquí, serà un desgraciat i un animaló sense substància, que ens farà veure els ulls verds, i mai servirà per res ni es podrà guanyar la vida... No te l'han volgut a estudi, no el pots acollatar a la més petita feina, tot el dia roda vaganer, com un gos perdut, és el càstig del poble i ningú el pot veure... Si va seguint així, ¿què se li espera quan nosaltres morim?... I, en canvi, don Miquel (el metge) diu que allà ho tenen tot apariat per adreçar-los, an aquests desgraciats que no són ben bé com els altres, que no són prou responsables de lo que fan... Diu que això és una mena de malaltia i que allà els la guareixen i després d'un temps te'ls tornen a casa girats com una mitja... Si no l'hi deixem dur de bon grat, diu que ens l'hi poden fer dur per força... La setmana passada en Climent va trobar-lo quan anava a picar amb una pedra el cap del seu infantó, que jugava al carrer... No va voler dir-nos-en res a nosaltres, en Climent, per no tafarejar-nos; però anà a donar-ne part, i per això va enviar-me a cercar don Miquel... Ja veus, doncs, Quitèria, que no tenim més remei...

L'endemà matí, a punta de dia, en llevar-se en Clau, trobà la porta forana ençà. Pensant que se la hi havien deixada per descuit el dia abans, prengué el seu fato i se n'anà a la treballada. En tornar, a migdia, la Quitèria li digué que el bordegassot era fora de casa, que se'ls havia esmunyit no sabien quan ni com i que no l'havien vist en tot el matí... (la mare vacil·là) i... ?i se'n deu haver endut el pa sencer que hi havia a la lleixa... perquè també l'he trobat a mancar!...?

?Vaja! Una altra corribanda, com la d'aquella vegada que se'n va anar a l'Espona...

La dona féu, tímidament:

?¿Qui sap si donessis un cop d'ull?...

?¿Qui, jo? ?saltà el pare, cremat?. Ja tornarà, si vol... I si no, que s'hi quedi, allà on sigui, fins al dia del judici...

?Reina santíssima! No diguis aquestes coses! ?contestà la mare, escruixida.

Però quan, passats dos dies sense haver vist l'ombra del nen, la dona reparà que també mancava del clau de la llenyera, on el tenien penjat d'ençà que el vell havia deixat de guardar el ramat, l'oldà sarró de cotolina musca i, a més, un manadet de cebes i la mitja planxa de tabac ?junt amb el ganivet que servia per esmicolar-lo?, que encara li quedava al seu marit del que solia comprar de contraban, la dona acabà d'alarmar-se i es decidí a parlar-ne amb el cap de casa, malgrat lo sorrut i amoïnàt que estava.

?¿Ho veus, Quitèria, com hem de fer un pensament? Don Miquel té raó, tota la raó... Si ens destorbem pot ésser que siguem causa de qui sap quina desgràcia... Ah, el dia que torni, li aplanaré l'esquena amb la vara de freixe, perquè es recordi sempre més d'aquesta jugada... I, mira, no em vinguis pas amb ploralles ni precs per aturar-me... Després, que se l'enduguin d'una

vegada a l'hospici o allà on diu don Miquel i que l'hi tinguin desat per arreu o fins que me'l refacin de cap a peus; que jo m'hi moriria, amb les enquimerades i els sufocs que em fa passar aquest bordegàs... Veuràs, veuràs, quan torni!

Però no van pas tenir que veure res ni fer cap escarment, perquè el *bordegàs* no tornà... almenys fins al cap de molt temps, quan ja no eren d'aquest món la mare per plorar-lo, el pare per punir-lo ni l'avi per filosofar...

\*\*\*

¿Què s'havia fet del Roig, en l'endemig?

Planera i senzillament: s'havia convertit en un rodamón, en un bohemí, en un ens autònom dins l'allau de persones dites civilitzades perquè tenen casa pròpia o van a lloguer, perquè treballen pel seu compte o fan treballar a compte seu, perquè paguen contribució o treuen la cèdula cada any; perquè estan encabides, de grat o per força, en un quelcom treballósament enginyat, conegut per organització social, i, ben ensinistrats i amb els ulls tapats per les ulleres de couro, com a honorables burriquets que són, ajuden a donar voltes i més voltes a la sínia.

1

**Víctor  
Català**

**Tots  
els contes**

*Jubileu | Vida mòlta*

CLUB EDITOR

Tots els contes <http://www.clubeditor.cat/ca/lilibre/tots-els-contes-1>

© Víctor Català  
© Club Editor, 2018